

Jan Lutyński

"Twentieth Century Sociology", New York 1945 : [recenzja]

Przegląd Socjologiczny Sociological Review 10, 681-683

1948

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Twentieth Century Sociology. Wyd. Georges Gurvitch i Wilbert E. Moore. The Philosophical Library, New York. 1945. Str. 754 + 8 nlb.

Sprawozdanie niniejsze ma na celu jedynie zasygnalizowanie pojawienia się wymienionej w tytule książki i jej powierzchowne scharakteryzowanie. Zarówno bowiem ze względu na zamierzenia jej wydawców jak i na dobór autorów zasługuje ona na obszerniejsze omówienie i bardziej gruntowną ocenę.

Rozwój każdej nauki nie może być nigdy procesem w każdym swoim fragmencie świadomym i kontrolowanym. Stąd też wszędzie tam, gdzie mamy z nim rzeczywiście do czynienia, zachodzi od czasu do czasu potrzeba spojrzania wstecz, podsumowania wyników, jednym słowem dokonania „obrachunków na stacji węzłowej”. Przeświadczenie o potrzebie dokonania takiego obrachunku w chwili obecnej w odniesieniu do socjologii było, jak się wydaje, głównym motywem, który zdecydował o podjęciu inicjatywy publikacji „Socjologii dwudziestego wieku”. Zaznaczają to zresztą we wstępie jej wydawcy: G. Gurvitch, prof. Uniwersytetu w Strasburgu, Dyrektor Francuskiego Instytutu Socjologicznego, obecnie (w 1945 roku) wykładowca socjologii na uniwersytetach amerykańskich oraz W. E. Moore, członek Biura Studiów Ludnościowych przy Uniwersytecie w Princeton (St. Zjednoczone), pisząc, że ma być ona ryzykowną próbą dokonania krytycznego przeglądu dotychczasowych osiągnięć współczesnej socjologii.

Aby tego przeglądu dokonać, zwrócili się oni do kilkunastu wybitnych przedstawicieli poszczególnych działów socjologii i nauk zbliżonych z prośbą o: „1) wymienienie głównych kierunków, zaznaczających się w odnośnej dziedzinie, 2) krytyczne omówienie tych kierunków i 3) scharakteryzowanie stanu badań z położeniem nacisku na problemy, wymagające dalszego rozpracowania” (str. 2 nlb wstępu). Tematami rozpraw miały być nie tylko wysunięte przez wydawców grupy zagadnień socjologicznych (składają się one na część I książki), ale i wkład poszczególnych krajów i regionów do ogólnego dorobku socjologii i nauk pokrewnych (Cz. II).

Wymienione wyżej punkty posłużyły zarazem jako ogólny schemat konstrukcyjny większości artykułów. Na tej tylko drodze starając się o nadanie im jednolitego charakteru wydawcy książki spodziewają się, że obraz stanu socjologii, jaki na jej podstawie wyrobi sobie czytelnik, będzie bardziej odpowiadał rzeczywistości, niż gdyby była ona dziełem jednego człowieka lub grupy ściśle współpracujących ze sobą osób.

Dbłość o zapewnienie wszechstronności tego obrazu przejawia się zresztą i w uwzględnieniu tego sposobu podejścia, z jakim spotykamy się w rozprawach części II wydawnictwa — od strony kraju, w którym powstał. Dzięki takiemu postawieniu sprawy autorstwa „Socjologia dwudziestego wieku” jest pracą zbiorową, typem książki, spotykanym często w amerykańskiej literaturze socjologicznej, „A Symposium”.

Rozdziały części pierwszej rozpatrują według ogólnego podanego wyżej schematu zagadnienia metodologiczne i zagadnienia socjologii ogólnej (I—X)

i poszczególnych działów socjologii kultury i nauk pokrewnych (XI—XVI). Pierwszy z nich (str. 3—19) nosi tytuł „Socjologia i nauki społeczne”. Autorem jest Huntington Cairns, obecnie sekretarz, skarbnik i generalny doradca Narodowej Galerii Sztuk w Waszyngtonie. Rozdział drugi (str. 20—41) poświęcony jest „Metodom badań socjologicznych”. Jego autor, Ernest W. Burgess, jest profesorem socjologii Uniwersytetu w Chicago, w 1934 roku był prezesem Amerykańskiego Towarzystwa Socjologicznego. W rozdziale III (str. 42—69, Talcott Parsons, przewodniczący wydziału socjologicznego pisze o „Stanie obecnym i widokach systematycznej teorii w socjologii”. Następny rozdział (str. 70—95), zatytułowany jest „Socjologia interpretująca i typologia konstruktywna”. Autorem jego jest Howard Becker, profesor socjologii uniwersytetu w Wisconsin. W rozdziale V (str. 96—120) Pitirim A. Sorokin, profesor Uniwersytetu Harwardzkiego i prezes Międzynarodowego Instytutu Socjologii w latach 1941—1942 zapoznaje nas ze swymi poglądami na „Społeczno-kulturalną dynamikę i ewolucjonizm”. Rozdział pt. „Społeczna przyczynowość i zmiana” (str. 121—138) jest wyjątkiem z książki Roberta MacIvera, noszącej tytuł „Social Causation”, wyd. w Bostonie w 1944 roku. R. M. MacIver jest profesorem filozofii politycznej i socjologii na Uniwersytecie Columbia (N. York). W rozdziale VII (str. 139—171) zatytułowanym „Socjografia grup” Logan Wilson, profesor socjologii i dziekan Newcomb College Tulane University w Nowym Orleanie, omawia współczesne teorie grup społecznych i metody badania tych ostatnich.

Autorem rozdziału następnego (str. 172—217) jest Florian Znaniecki, obecnie profesor socjologii Uniwersytetu Illinois (Urbana). Tytuł tej rozprawy brzmi: „Społeczna organizacja i instytucje”. Szczegółowe sprawozdanie z tej pracy znajduje się w obecnym numerze „Przeгляdu Socjologicznego” na stronie 718. Rozdział IX (str. 218—264) poświęcony jest „Psychologii społecznej”. Pisze o niej James W. Woodard, prof. nadzwyczajny (associate profesor) Uniwersytetu Temple, Prezes Wschodniego Towarzystwa Socjologicznego w 1936 roku. Ostatni rozdział z cyklu, poświęconego metodologii i socjologii ogólnej, nosi tytuł „Kontrola społeczna”. Napisał go G. Gurvitch, jeden z wydawców książki (str. 267—296).

Następne artykuły (rozdziały XI—XVII) zajmują się niektórymi działami socjologii kultury i naukami pokrewnymi. Tytuły ich są następujące: „Socjologia prawa” (str. 297—341 autor — Roscoe Pound, prof. prawa Uniwersytetu Harwardzkiego), „Kryminologia” (str. 342—365, autor — Jerome Hall, prof. Uniwersytetu Indiana), „Socjologia wiedzy” (str. 366—405, autor — Robert K. Merton, prof. nadzw. socjologii w Uniwersytecie Columbia), „Socjologia religii” (str. 406—437, autor — Joachim Wach, prof. nadzw. Uniwersytetu w Providence), „Socjologia organizacji ekonomicznej” (str. 438—465, autor — Wilbert E. Moore, drugi z wydawców „Socjologii dwudziestego wieku”) i „Ekologia ludzka” (str. 466—499, autorzy: Emma C. Llewellyn i Audrey Engle Hawthorn).

Rozdziały części drugiej informują nas o stanie socjologii w poszczególnych krajach. Francuską socjologię omawia Claude Lévi Strauss (R. XVII, str.

503—537), amerykańską — Robert E. L. Faris (R. XVIII), angielską — J. Rumney, (R. XIX, str. 562—585), niemiecką — Albert Salomon (R. XX, str. 586—614), socjologię Ameryki łacińskiej — Roger Bastide (R. XXI, str. 615—637), włoską — Constantino Panuzzio (R. XXII, str. 638—652), hiszpańską — Alfredo Mendizabal (R. XXIII, str. 653—670), rosyjską — Max M. Laserson (R. XXIV, str. 671—701). Artykuł poświęcony socjologii polskiej pióra Eileen Markley Znaniecki (str. 703—717) wraz z artykułami o socjologii czeskiej (str. 717—731, autor J. Roucek), rumuńskiej (str. 732—740, autor A. Manoil i jugosłowiańskiej (str. 740—745, autor J. Roucek) tworzą ostatni, XXV rozdział książki, zatytułowany „Socjologia wschodnio-europejska”.

Nie wdając się ani w ocenę treści poszczególnych artykułów, ani w ocenę optymistycznych wniosków co do stanu i perspektyw socjologii XX wieku, jakie na ich podstawie wyciągają wydawcy, podkreślić należy zalety omawianej książki jako informatora. W każdej z zamieszczonych w niej rozpraw mamy w odnośnikach podaną bogatą literaturę (pozycje wydane do 1944 r.), bardziej podstawowe z danej dziedziny zostały podane na końcu każdej rozprawy jako „Wybrana bibliografia”. Ponadto każdy rozdział zaopatrzony jest w notatkę biograficzną, dotyczącą jego autora. Już z tej racji „Socjologia dwudziestego wieku” może spełnić rolę bardzo pożyteczną, zaznajamiając czytelników z najnowszą literaturą i jej omówieniami.

Przy powierzchownej choćby lekturze nasuwa się jeszcze jedna uwaga. Mimo, iż wydawcy starali się nadać swemu wydawnictwu charakter przeglądu międzynarodowego, mimo, że jeden z nich i kilku autorów rozpraw nie są Amerykanami, na podstawie książki można sobie wyrobić opinię, że socjologia dwudziestego wieku jest prawie wyłącznie socjologią amerykańską. Pozorne „zamerykanizowanie” socjologii, lub w każdym razie wyraźna tendencja do takiej amerykanizacji, jaka przejawia się w zbiorze Gurvitcha i Moore'a w części przynajmniej została spowodowana izolacją okresu wojennego (książka ukazała się w 1945 roku), niemniej jednak nie odpowiada rzeczywistości stanowi rzeczy.

Jan Lutyński (Łódź)

Morris Ginsberg: **Reason and Unreason in Society. Essays in Sociology and Social Philosophy.** London. 1947. London School of Economics. Longmans, Green and Co. Str. 327.

Zagadnienie udziału sił racjonalnych i irracjonalnych w życiu społecznym stanowiło przedmiot zainteresowania wielu socjologów. Zajmował się nim w swych pracach między innymi V. Pareto i Karl Mannheim. Morris Ginsberg, profesor socjologii Londyńskiej Szkoły Nauk Ekonomicznych i Społecznych, wydając w roku 1947 szereg szkiców napisanych w latach 1929—1944 nadał im zbiorowy tytuł: *Rozum i nierozum w społeczeństwie*. Zagadnienie roli racjonalnych i irracjonalnych czynników życia społecznego nie występuje równie wyraźnie we wszystkich szkicach, stanowi jednak zdaniem autora naczelną temat całej książki.